

бюджету на рахунки. Основна функція базової ланки Державної казначейської служби України полягає у здійсненні операцій щодо виконання державного та місцевих бюджетів.

Summary. According to research conducted by the current structure of the State Treasury of Ukraine consists of three levels: high, middle and base units. According to this structure above link takes organizational, financial and control functions to implement the state budget. The main task of middle management is the organization of the STU offices in the regions, cities and districts in the cities, the organization and implementation of the State budget, accounting traffic from the State budget accounts. The main function of the base level of the State Treasury of Ukraine includes transactions for the implementation of state and local budgets.

УДК 65.050.12

Лучик М.В., аспірант³,
Подільський державний аграрно-технічний університет

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ І РИЗИКИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ КРАЇНИ

Анотація. В статті визначена сутність економічної безпеки галузі, охарактеризовані загрози та ризики функціонування галузі сільського господарства України в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: економічна безпека, загрози, ризики, економічна безпека аграрної галузі, моніторинг загроз і ризиків.

Постановка проблеми. Сьогодні одним з видів загроз економічній безпеці держави є деградація найбільш передових галузей національної економіки, що супроводжується обвальним проривом на українські внутрішні ринки імпортованої продукції. Однією з таких галузей є сільське господарство. Однак Україна володіє значними сільськогосподарськими ресурсами, що дозволяє розвивати виробництво різних екологічно чистих видів продовольства, виробляти сільськогосподарську техніку, обладнання, мінеральні добрива, займатися селекцією нових порід тварин і сортів сільськогосподарських культур. Тому забезпечення економічної безпеки аграрної галузі є гарантією стабільності та ефективності не тільки її розвитку, а й продовольчої безпеки країни, розвитку інших галузей, сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами економічної безпеки на рівні держави, регіону, галузі займалися такі вчені, як Л.Абалкін,

³ Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора Волощук К.Б.

С. Афонцев, К. Багриновський, С. Волков, З. Варналій, Л. Горошкова, В. Геєць, Я. Жаліло, В. Корінев, В. Кириленко, О. Прохожев, В. Сенчагов, В. Точілін та інші. Однак, проблеми економічної безпеки галузі сільського господарства потребують подальшого дослідження і розв'язання.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття сутності економічної безпеки галузі, визначення основних загроз і ризиків економічній безпеці галузі сільського господарства в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняній науці економічна безпека традиційно розглядається як найважливіша характеристика економічної системи, що визначає здатність її підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стабільно забезпечувати розвиток національного господарства, а також реалізовувати національно-державні інтереси. При цьому в умовах негативного впливу вирішуються питання захисту не тільки національних, а й регіональних, місцевих та особистих соціально-економічних інтересів.

Економічна безпека галузі повинна бути органічно включена в систему економічної безпеки держави в процесі вирішення економічних проблем. Як зазначає В.Л. Корінев, в системі економічної безпеки держави «усе взаємозалежне, і один напрям розвитку галузі повинен доповнювати інший: не має економічної безпеки при слабкій і неефективній економіці. Тому забезпечення економічної безпеки вітчизняних галузей має бути одним із найбільш важливих національних пріоритетів, і вирішувати це слід з урахуванням специфічних особливостей їх розвитку» [1, с.46].

Негативний вплив на галузь визначають як ризики і загрози, що мають імовірнісний характер і відрізняються ступенем ймовірності нанесення збитку.

Російський науковець О. Прохожев вважає, що загрози безпеці виникають в результаті зіткнення інтересів індивідів, верств суспільства, класів, держав в процесі суспільного розвитку [2, с. 12.]. С. Афонцев порівнює загрози економічній безпеці з шоками, зокрема, ендогенними та екзогенними шоками

економічного чи політичного походження, які здатні викликати дестабілізацію національної або міжнародної економічної системи [3, с. 62].

Під загрозою економічній безпеці російські вчені К. Багриновський, Є. Хрустальов, М. Бендіков розуміють сукупність умов, процесів, чинників, що перешкоджають реалізації національних економічних інтересів або створюють небезпеку для них та суб'єктів господарської діяльності [4]. Таким чином, загроза економічній безпеці може бути визначена як збиток, інтегральний показник якого характеризує ступінь зниження економічного потенціалу країни за певний проміжок часу.

Законом України «Про основи національної безпеки» термін «загрози» визначено як «наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку» [5]. Поняття ризику в цьому Законі не визначено. Зазвичай, ризик визначають як ймовірність настання несприятливого результату (реалізації загрози).

Ризики можуть як позитивно, так і негативно впливати на економічну безпеку. Якщо кількісно оцінити можливість нанесення збитку від 0 до 1, то ризик знаходиться в межах від 0,3 до 0,5, загроза - від 0,7 до 0,9. Інтервал від 0,5 до 0,7 визначає загрозоформуєчий ризик, тобто вплив не має явного «наміру» завдати шкоди, але вказана тенденція явно простежується [6, с. 21].

Оцінка загроз і ризиків економічній безпеці передбачає ідентифікацію негативних впливів, визначення змін сили впливу негативних впливів на економічну безпеку в періоді, а також виявлення можливих змін економічної системи адекватних впливу негативних впливів.

Загрози економічній безпеці можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішніми загрозами В. Сенчагов пропонує вважати нездатність до самозбереження і саморозвитку, слабкість інноваційного розвитку, неефективність системи державного регулювання економіки, невміння знаходити розумний баланс інтересів при подоланні протиріч і соціальних конфліктів [7].

Структурна реформованість та низька конкурентоспроможність, викликані відсталістю технологічної бази, високою ресурсоемністю і енергоемністю, низькою якістю продукції та високими витратами виробництва, представляються як внутрішні загрози галузі сільського господарства.

Зовнішні або зовнішньоекономічні загрози, як правило, відображають поточний стан світової економіки. Це і зміна кон'юнктури світових цін і зовнішньої торгівлі, перевищення відтоку капіталу над його надходженням (іноземні інвестиції); великий зовнішній борг держави, надмірна імпортна залежність, перевантаження експорту сировинними товарами.

Для економічної безпеки галузі, зокрема, аграрної, можна виокремити такі зовнішні загрози як політичні, фінансово-економічні, соціальні, агроекологічні, науково-технічні та технологічні, демографічні.

Питання політичної стабільності є актуальними для різних за рівнем соціально-економічного розвитку держав світу, оскільки безпосередньо впливає на стан галузей економіки країни. Політичними загрозами економічній безпеці галузі можна вважати недосконалість законодавства у сфері економічних відносин та механізмів формування економічної політики; високий рівень корупції у державно-управлінській сфері; політична і фінансова залежність країни від інших держав тощо.

Фінансово-економічні ризики дозволяють оцінити доступність всіх господарюючих суб'єктів в аграрній галузі до кредитних ресурсів, можливості отримання регіональних асигнувань, здійсненню інноваційно-інвестиційної діяльності за допомогою регіональних органів влади, отримання податкових пільг. В певній мірі ці ризики визначають рівень неготовності потенційних інвесторів вкладати кошти в розвиток галузі.

Особливе місце серед фінансово-економічних ризиків займають інфляційні, під якими розуміють основні чинники, що викликають непомірно високі темпи зростання цін. Забезпечення економічної безпеки галузі потребує обов'язкового перегляду антиінфляційної політики держави.

Соціальні ризики визначають рівень розвитку сільських територій та трудового потенціалу. Це наявність асфальтованих доріг, газифікація сільських населених пунктів, забезпеченість дитячими дошкільними установами, закладами охорони здоров'я, школами, житлом, а також рівень сформованого людського капіталу (освіта, кваліфікація, вміння, навички, стан здоров'я, здатність до праці тощо).

Високий рівень ризикованості аграрної галузі обумовлюється, передусім, залежністю її від природно-кліматичних умов та сезонним характером виробництва. Тому є потреба у виділенні агроекологічних ризиків. Екологічні ж ризики дають можливість оцінити вплив екологічних факторів на безпеку сільськогосподарської продукції, а також можливість її виробництва та переробки на певних територіях.

Науково-технічні і технологічні ризики виникають при оцінці матеріально-технічної бази галузі з точки зору можливості виробництва якісної і конкурентоспроможної продукції, впровадження і використання новітніх технологій з метою мінімізації витрат сільськогосподарського виробництва. Низький рівень науково-технічного потенціалу галузі сільського господарства, втрата лідерства за важливими напрямками науково-технічного розвитку підвищує ступінь її ризикованості.

Демографічна безпека є складовою соціальної безпеки, оскільки передбачає захищеність процесу життя людей і неперервного їх природнього відтворення. Загрози у вигляді стрімкого скорочення сільського населення за рахунок високої смертності селян, значних обсягів міграцій призводять до небезпечного скорочення трудового потенціалу сільських територій і, відповідно, галузі сільського господарства.

Дослідження економічної безпеки аграрної галузі показали необхідність поділу внутрішніх загроз на потенційні і реальні. Такий поділ дозволяє зрозуміти, що реальні загрози вимагають негайних заходів з боку уряду, а потенційні - заходів стосовно недопущення їх розвитку в реальні. Варто відзначити, що загрози протягом короткого часу можуть перетворюватися з

реальних в потенційно деструктивні і навпаки. Потенційні загрози існують тривалий час (практично завжди) і обумовлені довготривалими факторами геополітичного становища країни. Відповідно, реальними або, як їх ще називають, актуальними вони стають у зв'язку з загальним кризовим станом внутрішнього середовища, загостренням внутрішніх і зовнішніх протиріч.

Висновки. Сільськогосподарське виробництво в Україні можна віднести до ризикованих видів господарської діяльності. Функціонування галузі здійснюється в умовах жорсткої конкуренції з подібними галузями у глобальному масштабі, що підвищує загрозу її економічній безпеці, а також посилює необхідність регулювання умов функціонування суб'єктів галузі на макрорівні. Економічна безпека галузей формує економічну безпеку держави і суспільства. Безпека галузі сільського господарства забезпечується з метою ефективного використання потенціалу сільських територій, підвищення конкурентоспроможності галузей національної економіки, забезпечення продовольчої безпеки держави.

Моніторинг зовнішніх загроз і ризиків аграрної галузі дозволить вчасно реагувати на них і підвищити її інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції, розвинути внутрішній ринок, покращити інфраструктуру сільських територій і зберегти трудовий потенціал села. Правильно обрана, ефективна галузева політика є важливим інструментом підвищення рівня економічної безпеки.

Список використаних джерел.

1. Корінев В.Л. Проблеми економічної безпеки галузей вітчизняної економіки на сучасному етапі їх розвитку/В.Л. Корінев // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2012. – № 4. – С. 44-48.
2. Общая теория национальной безопасности: Учебник / Под общ. ред. А. А. Прохожева. – Изд. 2-е, доп. – М.: Изд-во РАГС, 2005. – 344 с.
3. Афонцев С. Дискуссионные проблемы концепции национальной экономической безопасности // Россия XXI. 2001. № 2. С. 60-66.

4. Наука и высокие технологии России на рубеже третьего тысячелетия (социально-экономические аспекты развития): монография» / Руководители авт. колл. В.Л. Макаров и А.Е. Варшавский. - М.: Наука, 2001. – 635 с.

5. Закон України «Про основи національної безпеки» від 19.06.2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

6. Теофилова Т.Ю. Риски и угрозы экономической безопасности: идентификация, оценка и противодействие влиянию/ Т.Ю. Теофилова //Бизнес, менеджмент и право. -2010. -№ 1. - С. 19 – 23.

7. Экономическая безопасность России: Общий курс: Учебник / Под ред. В.К. Сенчагова. 2-е изд. - М.: Дело, 2005. - 77 с.

***Annotation.** In the article is defined the essence of economic security industry, is described the threats and risks the industry of agriculture of Ukraine in the contemporary economy.*

***Keywords:** economic security, threats, risks, economic security of the agriculture, monitoring threats and risks.*

***Annotation.** Today one of the types of threats to economic security of the state is the degradation of the most advanced sectors of the national economy, which is accompanied by a pervasion of imported products in the Ukrainian domestic market.. One of these areas is agriculture.*

However, Ukraine has substantial agricultural resources, which enables the development of environmentally friendly production of various kinds of food, agricultural produce, machinery, fertilizers, engage in breeding new animal breeds and crop varieties. Therefore, the economic security of the agricultural sector is a guarantee of stability and effectiveness of not only its development, and food security, the development of other sectors of rural areas.

The industry carried out in a highly competitive market with similar industries on a global scale that increase the risk of economic security, and reinforces the demand to regulate the conditions of the business sector at the macro level.

Monitoring of external threats and risks of the agricultural sector will react to them and increase its investment attractiveness, competitiveness of domestic agricultural products, develop the domestic market, improve rural infrastructure and maintain employment potential of the village.